

1. ΘΕΜΑ

Το οριστικό άρθρο

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Θα μιλήσει ο Χασάν. Μ' αρέσει η μουσική. Αγαπάει τη ζωή. Σπρώξε την πόρτα. Το 2003 τελείωσε το λύκειο. Το Μάη είχαμε ωραίο καιρό. Ήρθε με το λεωφορείο. Ήρθε το καλοκαίρι. αυτή η γυναίκα, εκείνη η γάτα, τούτο το παιδί

3. ΕΠΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Γ, Δ ΚΕΓ, 3 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Οριστικό – αόριστο άρθρο

Κλίση ουσιαστικών

Γένος, αριθμός, πτώση

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Θα μιλήσει Χασάν. Μ' αρέσει μουσική. Αγαπάει ζωή. Τρέχει σαν το λαγός.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το οριστικό άρθρο προσδιορίζει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή αντικείμενο που έχει ήδη αναφερθεί ή είναι παρόν στην αντίληψη του ομιλητή ή του ακροατή:

Θα μιλήσει ο Χασάν.

*Θέλω να φορέσω **το** πράσινο σακάκι μου.*

Το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται με τα κύρια ονόματα, τα ονόματα τόπων και ουράνιων σωμάτων, όπου το όνομα προσδιορίζει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, τόπο ή ουράνιο σώμα:

*Να σου συστήσω **την** Άννα.*

*Γνωρίζετε με **τον** Αχμέτ;*

*Γύρισαν από **την** Ξάνθη.*

***Ο** Άρης είναι πλανήτης.*

Όταν μπροστά από τα κύρια ονόματα υπάρχει τίτλος, τότε το οριστικό άρθρο προηγείται του τίτλου:

***ο** κύριος Μικέογλου*

***ο** πρίγκιπας Κάρολος*

✓ Το οριστικό άρθρο παραλείπεται στην κλητική προσφώνηση:

Που είσαι, Γιώργο;

Ελα, Φαμέ!

Επίσης, το άρθρο χρησιμοποιείται όταν προσδιορίζουμε έτη, εποχές, μήνες, γιορτές, ημερομηνίες, ώρες, μέρες, μέρη της ημέρας κτλ.:

***Το** 2003 τελείωσε το λύκειο.*

***Το** Μάη είχαμε ωραίο καιρό.*

*Θα έρθει **το** Πάσχα.*

*Θα σε δω **στις** πέντε του μήνα.*

*Έχω μάθημα **στις** εννέα.*

*Θα τα πούμε **την** Πέμπτη.*

*Θα βρεθούμε **το** βράδυ.*

Ωστόσο, τα ουσιαστικά μπορεί να χρησιμοποιηθούν χωρίς το οριστικό άρθρο όταν το στοιχείο που δηλώνεται δεν είναι οριστικό:

Με λένε Αχμέτ.

Δεν ξέρω καμία Μελέκ.

Είχαμε πολύ ζεστή άνοιξη.

Γνωριστήκαμε ένα καλοκαίρι.

Τον συνάντησα μια Πέμπτη.

Βρεθήκαμε ένα βράδυ.

Η παρουσία του οριστικού άρθρου είναι υποχρεωτική στις ονοματικές φράσεις που περιέχουν μια δεικτική αντωνυμία (αυτός, εκείνος, τούτος):

*αυτή **η** γυναίκα*

*εκείνη **η** γάτα*

*τούτο **το** παιδί*

Το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται όταν αναφερόμαστε σ' ένα αντικείμενο του οποίου η ύπαρξη είναι δεδομένη:

*Το άκουσα **στο** ραδιόφωνο.*

*Ήρθε με **το** λεωφορείο.*

Το άρθρο χρησιμοποιείται με ουσιαστικά που εκφράζουν αφηρημένες έννοιες:

*Αγαπάει **τη** ζωή.*

*Σκέφτεται **το** μέλλον του.*

Επίσης, το άρθρο χρησιμοποιείται με τις λέξεις που δηλώνουν ύλη όταν αυτή αναφέρεται γενικά:

***Οι** χυμοί μ' αρέσουν πιο πολύ από **τα** αναψυκτικά.*

***Η** κιμωλία είναι άσπρη.*

✓ Ωστόσο, το οριστικό άρθρο παραλείπεται όταν ένα ουσιαστικό χρησιμοποιείται με μεριστική σημασία:

ένα κομμάτι ψωμί

ένα βραχιόλι από ασήμι

✓ Άλλα παραδείγματα μεριστικής σημασίας όπου οι ονοματικές φράσεις έχουν θέση άμεσου αντικειμένου των ρημάτων είναι:

Του αρέσει να τρώει γλυκά.

Θέλω παγωτό.

Εδώ οι ονοματικές φράσεις δε δηλώνουν ούτε ένα συγκεκριμένο γλυκό ή παγωτό ούτε όλα τα γλυκά ή παγωτά, αλλά απλώς τα γλυκά (το παγωτό).

✓ Το οριστικό άρθρο παραλείπεται και στις περιπτώσεις όπου οι ονοματικές φράσεις έχουν θέση υποκειμένου του ρήματος:

Δεν υπάρχει καφές.

Χύθηκε καφές πάνω στο καινούριο τραπεζομάντιλο.

Το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται στις εκφράσεις που δηλώνουν κλάσματα και ποσοστά:

***Τα** τρία τέταρτα της χώρας είναι βουνά.*

***Το** είκοσι τοις εκατό των εργαζομένων δηλώνει ευχαριστημένο από την αύξηση των μισθών.*

Το οριστικό άρθρο μπορεί να χρησιμοποιείται με τα αριθμητικά, με τα επίθετα κτλ.:

– Ποια μπλούζα σ' αρέσει, **η** άσπρη ή **η** μπλε;

– Και **η** μία και **η** άλλη.

Από τα δύο βιβλία που έμειναν, λείπει **το** ένα.

Το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται με τα ουσιαστικοποιημένα επίθετα:

Οι εργαζόμενοι ζητάνε καλύτερες συνθήκες εργασίας.

Οι πλούσιοι αγοράζουν ακριβά αυτοκίνητα.

Στις εκφράσεις αναλογίας το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται στην αιτιατική:

Τρέχει με εκατόν είκοσι χιλιόμετρα **την** ώρα.

Οι ουδέτεροι τύποι του οριστικού άρθρου στον ενικό χρησιμοποιούνται

α) για να ουσιαστικοποιούν κάποιο άλλο μέρος του λόγου:

η Ευρώπη του αύριο (χρονικό επίρρημα)

*Δε μου είπε **το** γιατί.* (ερωτηματικό επίρρημα)

*Νοιάζεται μόνο για **το** εγώ της.* (προσωπική αντωνυμία)

β) για να εισάγουν μια ονοματική πρόταση που αρχίζει με μια ερωτηματική λέξη:

***Το** τι του είπα δεν μπορείς να φανταστείς!*

*Ακόμα δεν ξέρει **το** πόσο θα του στοιχίσει το βάψιμο του αυτοκινήτου.*

*Το μόνο που τον απασχολεί είναι **το** πώς θα φύγει νωρίτερα από τη δουλειά.*

γ) όταν αναφερόμαστε σε μια συγκεκριμένη λέξη ή φράση:

*Κλίνε μου **το** «εκπλήσσομαι» στον αόριστο.*

*Πώς γράφεται **το** «κήρυκας»;*

δ) όταν αναφέρουμε τον τίτλο ενός βιβλίου, ενός ποιήματος, ενός τραγουδιού κτλ.:

*Διάβασε **το** «Πόλεμος και ειρήνη» του Τολστόι;*

Οι ουδέτεροι τύποι του οριστικού άρθρου στον πληθυντικό χρησιμοποιούνται

α) μπροστά από τοπικά επιρρήματα (κυρίως: *εδώ, εκεί, κάτω, μπρος, πάνω και πίσω*):

*Πήγαινε λίγο ακόμα προς **τα** πίσω.*

*Σπρώξε την πόρτα προς **τα** πάνω.*

*Έφυγε προς **τα** κει.*

β) στις στερεότυπες εκφράσεις μπροστά από επίθετα ουδετέρου γένους στον πληθυντικό (τα οποία μπορεί να ερμηνευτούν ως επιρρήματα):

*Μάζεψαν τα πράγματά τους **στα** γρήγορα.*

Τέλος, το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό σε φράσεις όπως *και ο μεν και ο δε*.

Σ' αυτές τις περιπτώσεις, το άρθρο κλίνεται ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση:

*Και **οι** μεν και **οι** δε είναι καλοί.*

Το οριστικό άρθρο μπορεί να παραλειφθεί

α) κατά κανόνα μπροστά από το κατηγορούμενο υποκειμένου ή αντικειμένου:

Είναι δικηγόρος.

Έγινε γιατρός.

*Τον λένε Μουσταφά.
Τη διόρισαν δασκάλα.*

β) στις ονοματικές φράσεις που εισάγονται με το *σαν*:

κόκκινο σαν αίμα

τρέχει σαν λαγός

Όμως: *τρέχει σαν το λαγό* (όταν θέλουμε να εκφράσουμε κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα)

γ) όταν ένα υποκείμενο που δε δηλώνει κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα ακολουθείται από ένα προσδιοριστικό στοιχείο:

Άντρας που δε φροντίζει την οικογένειά του δεν μπορεί να λέγεται καλός οικογενειάρχης.

δ) όταν στο δημοσιογραφικό λόγο έχουμε ένα αόριστο υποκείμενο:

Άντρας σκότωσε τη γυναίκα του.

ε) από την ονοματική φράση η οποία έχει θέση άμεσου αντικειμένου του ρήματος, όταν θέλουμε να τονίσουμε μόνο το είδος του αντικειμένου και όχι κάποιο συγκεκριμένο αντικείμενο:

Διαβάζω εφημερίδα.

Δίνω πληροφορίες.

Φοράει μαύρα παπούτσια.

στ) από μια ονοματική φράση η οποία έχει θέση αντικειμένου στις ερωτηματικές, αρνητικές ή υποθετικές προτάσεις:

Έχεις ρολόι;

Δεν ξέρω κολύμπι.

Αν είχα αυτοκίνητο, θα πήγαινα μόνος μου.

ζ) από πολλές στερεότυπες εκφράσεις που αποτελούνται από *ρήμα* (συνήθως τα *έχω* και *κάνω*) + *ουσιαστικό αντικειμένου*, όπως είναι:

έχω διάθεση, δεν έχω ιδέα, έχω εμπιστοσύνη σε..., έχω καιρό να..., έχω πονοκέφαλο, έχει σημασία, έχω χρέος να..., κάνει ζέστη, κάνω μάθημα, κάνω μπάνιο, κάνω νόημα σε..., κάνω φασαρία, δηλώνω συμμετοχή, σπουδάζω φυσική, παίζω κιθάρα κτλ.

η) από πολλές εκφράσεις οι οποίες αποτελούνται από *πρόθεση* + *ονοματική φράση*, όπου η πρόθεση χρησιμοποιείται με μη συγκεκριμένη σημασία, όπως είναι:

από επιστημονική άποψη, κατά προσέγγιση, με προθυμία, σε κοινωνικό επίπεδο, σε τελευταία ανάλυση.

Η πρόθεση *μέσω* ακολουθείται κανονικά από μια ονοματική φράση στη γενική χωρίς άρθρο: *μέσω Θεσσαλονίκης, μέσω Αλεξανδρούπολης, μέσω Καβάλας κτλ.*

θ) σε πολλές στερεότυπες εκφράσεις που αποτελούνται από *ονοματική φράση* + *ονοματική φράση*, όπου το άρθρο στη δεύτερη ονοματική φράση είναι αφηρημένο και στη γενική:

δελτίο ταυτότητας, υπάλληλος τραπέζης, άδεια οδηγήσεως, λόγος υπάρξεως κτλ.

ι) από τις ονοματικές φράσεις στη γενική οι οποίες δηλώνουν ονόματα δρόμων και τίτλους ιδρυμάτων:

το Πανεπιστήμιο Θράκης, το Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, η οδός Μιαούλη, ο Δήμος Ξάνθης κτλ.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Πριν από τα ουσιαστικά μπορεί να υπάρχει ένα οριστικό άρθρο. Το οριστικό άρθρο συχνά συνοδεύει ένα επίθετο + ουσιαστικό. Η χρήση και η λειτουργία του οριστικού άρθρου θα πρέπει να συνδυαστεί με τη λειτουργία ουσιαστικών και επιθέτων στο λόγο. Δεν υπάρχει άρθρο στην κλητική, ούτε πριν από το κατηγορούμενο. Ο διδάσκων θα πρέπει να δώσει αρκετές ασκήσεις προκειμένου να κατανοήσουν οι μαθητές σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιείται.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ1: Οριστικό-αόριστο άρθρο

ΜΠ4: Το γένος

ΑΤ58: Συμφωνία στοιχείων μέσα στην ονοματική φράση

Κλίση επιθέτων και ουσιαστικών (ΓΓ2, ΓΓ3, ΑΤ8, ΑΤ9, ΑΤ14, ΑΤ15, ΜΠ2, ΒΣ1, ΒΣ2, ΒΣ4, ΒΣ5).

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 45-78, 97-107, 109-117, 122-124, 126, 173-177, 187-188, 191, 312-314, 601-602, 604-605, 607.